

De stem van de straat in het nieuws

Protestberichtgeving in de Vlaamse televisiejournals (2003-2021)

Luna Staes, Hanne Tillemans, Ine Kuypers, Ruud Wouters & Stefaan Walgrave

In een democratie zijn betogingen en protestacties een belangrijk middel voor burgers om hun stem te laten horen. Om de boodschap en het belang van een protest over te brengen aan de beleidsmakers, is media-aandacht onontbeerlijk. In deze Nieuwsmonitor nemen we daarom de aandacht voor protest in het nieuws onder de loep. We onderzoeken de 19 uur-journals van Eén en VTM, de voornaamste nieuwsuitzendingen in Vlaanderen, gedurende een periode van bijna 20 jaar (2003-2021). Eén van de belangrijkste vaststellingen is dat de nieuwsaandacht voor protestacties doorheen deze periode bijna verdubbeld is. Protest is een constante op de nieuwsagenda van beide zenders; protestberichtgeving is bovendien sterk toegenomen doorheen de tijd. Op Eén neemt protest een grotere plaats in dan op VTM. Er wordt ook gekeken naar wie er aan het woord kwam in het nieuws over protest. Hoewel er traditioneel in het nieuws vaak wordt teruggegrepen naar regeringsbronnen en experts, zien we dat in de protestberichtgeving het middenveld en de betogers zelf regelmatig het woord krijgen om de boodschap van het protest toe te lichten. Tot slot stellen we vast dat bepaalde protestkenmerken een rol kunnen spelen wanneer het gaat om het trekken van media-aandacht. Acties met veel en diverse deelnemers, plus een zekere mate van conflict maken kans om uitgebreider aan bod te komen in het nieuws.

Elektronisch Nieuwsarchief

Het Elektronisch Nieuwsarchief (ENA – www.nieuwsarchief.be) archiveert sinds 2003 alle nieuwsuitzendingen van 19 uur op Eén (VRT) en VTM op digitale wijze. Alle nieuwsuitzendingen worden gecodeerd: de nieuwsitems worden in detail bekeken en geanalyseerd. Daarnaast verzamelt het ENA sinds 2003 ook metadata van het Vlaamse krantennieuws. Het ENA is een initiatief van de Universiteit Antwerpen (promotor Stefaan Walgrave). Vanaf januari 2012 maakte het ENA deel uit van het Vlaamse Steunpunt Media gefinancierd door de Vlaamse overheid dat werd gedragen door vier Vlaamse universiteiten. Vanaf januari 2016 wordt het ENA aan de Universiteit Antwerpen opnieuw rechtstreeks gefinancierd door de Vlaamse minister van Media. Een eerste doel van het ENA is om nieuwsinhouden te analyseren en de bevindingen te rapporteren aan de Vlaamse overheid of ze op te nemen in wetenschappelijke publicaties. Een tweede doel is de data ter beschikking te stellen van de ruimere wetenschappelijke gemeenschap.

Technische fiche

Onderzoekperiode	Januari 2003 – Maart 2021
Gegevens	Elektronisch Nieuwsarchief (Universiteit Antwerpen)
Media	Journal 19u (Eén) en Nieuws 19u (VTM)
Totaal aantal nieuwsitems	269.109 items (= 6.908 uur nieuws)
Aantal nieuwsitems over protest	1.477 items (berichtgeving over protesten in Brussel)

De stem van de straat in het nieuws

Protestberichtgeving in de Vlaamse televisiejournals (2003-2021)

Luna Staes, Hanne Tillemans, Ine Kuypers, Ruud Wouters & Stefaan Walgrave

Van Youth For Climate en Black Lives Matter tot vakbondspiketten: straatprotest is vandaag niet meer uit onze samenleving weg te denken. Wereldwijd zijn protestacties een motor van maatschappelijke en politieke verandering. Demonstraties geven een stem aan de burger en vormen vaak de start van politiek debat. Zo leidden de klimaatmarsen in België (2018-2019) op initiatief van Youth for Climate tot verhitte klimaatdiscussies in het parlement en richtten de Black Lives Matter-betogingen van het afgelopen jaar de publieke aandacht op thema's als racisme, discriminatie en kolonialisme. Protest is onmisbaar in een gezonde democratie. Naast het deelnemen aan verkiezingen, één keer om de zoveel jaar, zijn protesten de manier bij uitstek voor de burger om zijn mening te uiten over een bepaalde problematiek en aan de politiek een sterk signaal te geven. Straatprotest heeft echter weinig invloed wanneer traditionele media de eisen van de betogers niet oppikken. Protest heeft de massamedia nodig om twee redenen. Ten eerste hebben sociale bewegingen de media nodig om hun boodschap over te brengen naar het brede publiek. Media-aandacht draagt bij tot het informeren van de burger en het vormen van de publieke opinie. Ten tweede brengt media-aandacht protest tot bij politici. In vele gevallen zijn het media die politici informeren over het belang dat het publiek hecht aan protest; en reageren politici vaak op protest zoals dat door de media werd afgebeeld. Kortom, zowel om het publiek als om politici te bereiken—en druk op de ketel te zetten—moet protest de media halen.

Kan protest rekenen op media-aandacht? – Vaak luidt het antwoord “neen”. Volgens wetenschappelijk onderzoek is media-aandacht een schaars goed. Tussen 2003 en 2010, bijvoorbeeld, slaagde slechts een kleine 11% van alle straatprotesten die in Brussel georganiseerd werden erin om tijdens het avondjournaal op de Vlaamse televisie te verschijnen¹. In deze Nieuwsmonitor onderzoeken we hoeveel aandacht de journals van Eén en VTM de voorbije 18 jaar hebben geschonken aan protest, en of dit veranderd is in de loop der tijd. Daarnaast vragen we ons af wie er aan het woord gelaten wordt wanneer protest in het nieuws aan bod komt. Traditioneel worden politici en experts beschouwd als bronnen met een zekere legitimiteit; zij zijn vaak eerste keus, de go-to bronnen van journalisten in het nieuwsgaringsproces. Het zou dus kunnen dat het vooral politici of experts zijn die gaan lopen met de meeste zendtijd, in tegenstelling tot sociale bewegingen of de betogers zelf. Daarnaast werpen we een licht op bepaalde kenmerken van de protestacties die in het nieuws kwamen. Trekken vooral betogingen die veel volk op de been weten te brengen de aandacht van journalisten, of zijn het marsen waar amokmakers voor conflict zorgen die met zendtijd gaan lopen?

In deze Nieuwsmonitor brengen we straatprotest in beeld. We onderzoeken de protestberichtgeving in de Vlaamse 19-uur televisiejournals van Eén en VTM voor de periode januari 2003-maart 2021. Deze Nieuwsmonitor focust uitsluitend op nieuws over protestacties die plaatsvonden in Brussel, de hoofdstad van België alsook het politieke hart van Europa. Verder werden enkel nieuwsitems opgenomen in de analyse waarbij de journalist expliciet bericht over een specifieke protestactie. Nieuwsitems waarbij de journalist louter aandacht schenkt aan het bredere thema van het protest en niet aan het protest *an sich* werden niet opgenomen in de analyse. Systematisch keken we vervolgens naar de aandacht van de

¹ Wouters, R. (2013). *From the street to the screen: Characteristics of protest events as determinants of television news coverage. Mobilization: An International Quarterly*, 18(1), 83-105. doi: 10.17813/maiq.18.1.y6067731j4 844067

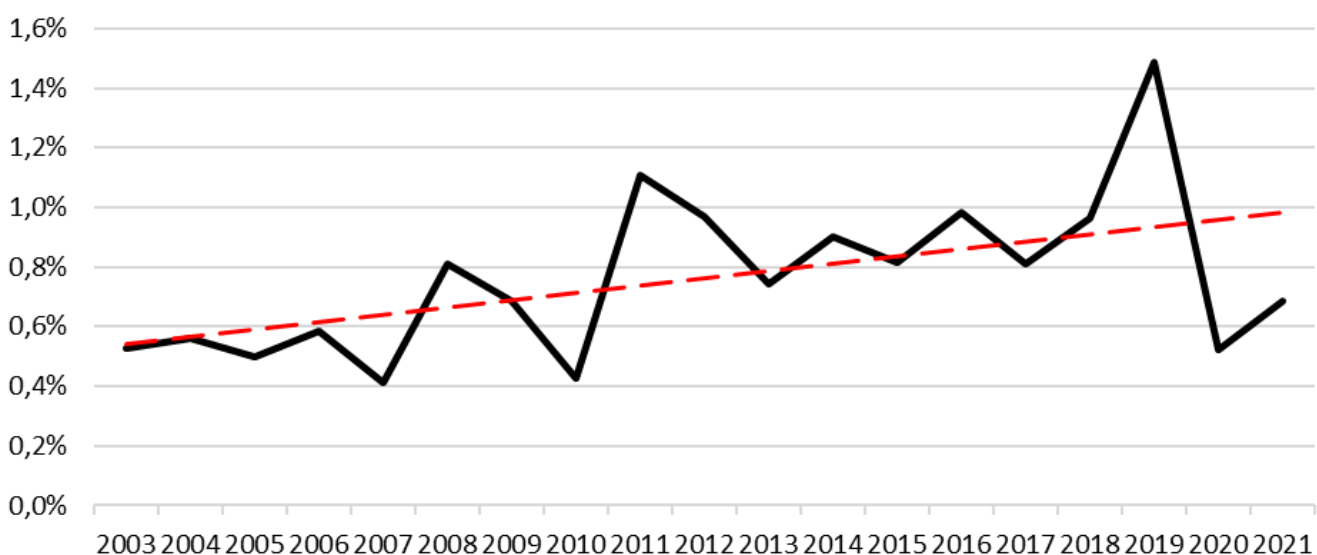
televisiejournals voor (1) protest doorheen de tijd, (2) het protestthema, (3) de spreektijd van groepen en (4) de protestkenmerken, waaronder het aantal protestdeelnemers, de eensgezindheid en toewijding van demonstranten, vormen van conflict tijdens een betoging alsook de samenstelling van de protestdeelnemers.

Aan de hand van deze vier uitgangspunten proberen we in deze Nieuwsmonitor een antwoord te vinden op een aantal belangrijke vragen over protest in het Vlaamse nieuws. Ten eerste, hoe evolueert de protestberichtgeving in de Vlaamse 19-uur-televisiejournals doorheen de tijd? Ten tweede, welke protestthema's waren voornamelijk op het scherm te zien? Ten derde, welke actoren domineren de protestberichtgeving in de Vlaamse media? Voeren politici het hoogste woord wanneer het nieuws over protest gaat, of weten demonstranten, vakbonden en het middenveld de aandacht weg te kapen? En, ten vierde, welke protestkenmerken worden uitgelicht in het nieuws? Bij het beantwoorden van deze vragen hebben we aandacht voor zowel de raakvlakken als verschillen in de protestberichtgeving tussen de openbare omroep (Eén) en de commerciële zender VTM.

Een stijgende protestberichtgeving

Doorheen de jaren berichtten Eén en VTM meer over protest. Onder protest verstaan we betogingen, stakingen, petitie, blokkades, herdenkingsmarsen en andere symbolische acties. Grafiek 1 geeft de evolutie weer van de protestberichtgeving (in %) tussen januari 2003 en maart 2021 tijdens de 19-uur-journals van Eén en VTM. Media-aandacht werd per jaar berekend op basis van de totale nieuwszendtijd van dat jaar. Van 2021 konden we enkel de eerste drie maanden nieuws meenemen; deze worden beschouwd als de totale zendtijd waarop de percentages van 2021 berekend zijn. De rode stippenlijn van Grafiek 1 geeft de stijging in protestberichtgeving binnen de Vlaamse media duidelijk weer. Zo verdubbelde de aandacht voor protestacties bijna tussen 2003 en 2021 (van 0,5% naar ongeveer 1% van al het nieuws). Per jaar ging gemiddeld 2,8 uur van de televisiezendtijd uit naar protest; op 981 van de 6.630 geanalyseerde dagen (15%) kwam protest

Grafiek 1: Zendtijd van protestnieuws (% van de totale zendtijd) tussen januari 2003 en maart 2021 tijdens de 19-uur-televisiejournals van Eén en VTM.

in een nieuwsuitzending aan bod. Wanneer we kijken naar Grafiek 1, is protest bovendien continu onderwerp van het nieuws en dus nooit helemaal afwezig. Noteer dat we in deze Nieuwsmonitor geen informatie meegeven over het echte protest op de straat, dus ook het protest dat televisie niet haalde. Het zou dus best kunnen dat deze stijging in protestberichtgeving aan een werkelijke stijging van straatprotest beantwoordt.

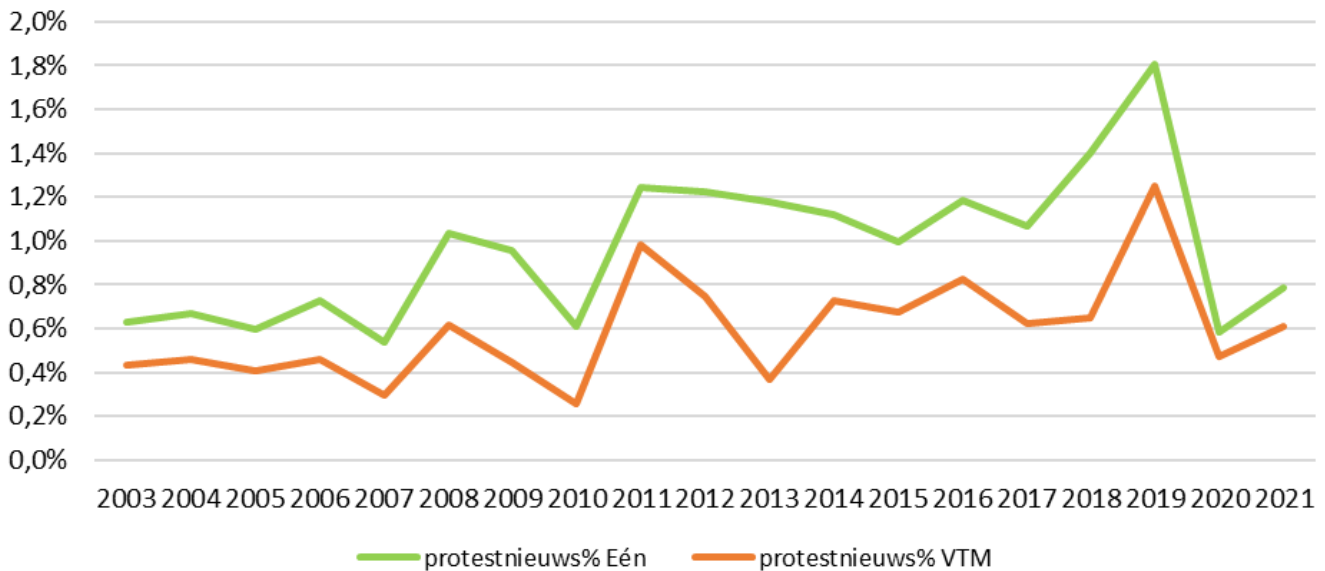
Belangrijk op te merken is dat de protestberichtgeving van Eén en VTM een aantal keer piekt doorheen de tijd. Een eerste piekmoment vond plaats in 2006. Mensen kwamen toen massaal op straat om te betogen tegen het immigratiebeleid en het regularisatieproces onder het toezien van toenmalig minister Asiel en Migratie Dewael (zie ook Nieuwsmonitor 26). Op beide zenders kregen deze betogingen ruim media-aandacht. Een tweede piek vindt plaats in 2008. De opmars van de financiële crisis in België zorgde voor een stijging in de aandacht van Vlaamse media voor vakbondsacties. Een derde piek zien we in 2011, die gekenmerkt wordt door de Arabische Lente. Een golf van protest woedde doorheen de straten van Brussel. Mensen kwamen op straat om democratische bewegingen in de Arabische wereld een hart onder de riem te steken. Ook acties tegen de aanslepende regeringsvorming kwamen in het nieuws. In 2014 en 2016 betoogden mensen tegen de besparingen van de regering-Michel I, wat zorgde voor een stijging in de protestberichtgeving binnen de Vlaamse media. De absolute piek zien we echter pas in 2019. Eén en VTM berichtten toen massaal over de klimaatacties van Youth For Climate. Op 27 januari 2019 bracht de klimaatbetoging een recordaantal van 75.000 mensen op de been. In totaal verschenen de klimaatmarsen in 2019 zo'n 64 keer op de beeldbuis tijdens de Vlaamse 19-uur-televisiejournals, goed voor bijna vier uur zendtijd. Tijdens de coronacrisis valt logischerwijze het aandeel protestverslaggeving sterk terug, ten eerste omdat de coronaberichtgeving alle aandacht opeist (zie Nieuwsmonitor 30) en ten tweede omdat er, zeker tijdens de eerste maanden van de coronacrisis, bijna geen protest was.

Wanneer we de hele periode overschouwen, zien we dat de nieuwsmedia in hun protestberichtgeving dus opeenvolgende thema's en crisissen weergeven die de Belgische politiek de afgelopen decennia beroerden. Het meest opvallend is echter de stijging in de protestverslaggeving tussen 2003 en 2021. Protesten krijgen steeds meer zendtijd. Het gaat om een sterke of, met andere woorden, statistisch significante stijging ($p < 0,001$; $r = 0,1$)². Zoals vermeld kan de grotere nieuwsaandacht voor protest doorheen de jaren samenhangen met een reële stijging van het aantal acties dat plaatsvond in diezelfde periode.

Grafiek 2 vergelijkt de protestberichtgeving van de openbare omroep Eén en VTM doorheen de tijd. In totaal bericht Eén meer over protest dan VTM; dit is een constante doorheen de hele onderzoeksperiode. Gemiddeld 1% (30 uur; 827 nieuwsitems) van de totale mediaberichtgeving van Eén ging over protest. Voor VTM was dit minder, namelijk 0,6% (23 uur; 650 nieuwsitems). Wel volgt de protestberichtgeving van Eén en VTM dezelfde stijgende trend, en zien we dezelfde pieken en dalen terugkomen. De correlatie tussen beide zenders van de evolutie protestberichtgeving doorheen de tijd is 0,83, wat wijst op een zeer sterke samenhang (een correlatie wordt steeds uitgedrukt tussen 0,0 en 1,0 waarbij 1,0 een perfecte samenhang is). Beide zenders lijken dus dezelfde protestrealiteit (of elkaar) te volgen.

² De *p*-waarde is een maat voor de waarschijnlijkheid dat het gevonden resultaat berust op toeval. Een kleine *p*-waarde geeft aan dat dit zéér onwaarschijnlijk is. De *r*-waarde bepaalt hoe sterk een verband tussen twee kenmerken is, en wordt uitgedrukt van -1 tot +1. Wanneer er geen verband bestaat is de correlatie 0, hoe dichter bij de 1 (of -1) hoe sterker het verband.

Grafiek 2: Percentueel protestnieuws tussen januari 2003 en maart 2021, een vergelijking tussen de 19-uur-televisiejournals van Eén en VTM.

Top-15 protesten in het nieuws

Welke protesten wisten de meeste zendtijd te veroveren? Tabel 1 geeft een overzicht van de 15 protesten die tussen 2003 en 2021 de meeste zendtijd genoten in de avondjournals op Eén en VTM. Opvallend daarbij is de totale mediazendtijd voor de verschillende protestacties tegen de besparingspolitiek van de regering-Michel I. De nationale manifestatie op 6 november 2014 voert de top-15 aan. Tijdens het avondjournaal van Eén en VTM die dag lag de focus op het massaal aantal betogers (zo'n 100.000). Daarnaast benadrukten de media dat de betoging uitdraaide op een straatoorlog. Voertuigen werden in brand gestoken, waterkanonnen en traangas werden ingezet. De rellen zorgden voor 21 gewonden en tientallen betogers werden opgepakt. Tijdens beide avondjournals kwamen politie, betogers en de toenmalig voorzitter van de socialistische vakbond Rudy De Leeuw aan het woord. Nadien volgde een uitgebreid studio-interview met toenmalig premier Michel. Ook de stille mars tegen zinloos geweld in 2006 naar aanleiding van de zogenaamde 'MP3-moord' op Joe Van Holsbeeck was een bijzonder nieuwswaardige protestactie (26 minuten zendtijd). Verder duiken er vooral tamelijk recente protesten op in dit lijstje van meest nieuwswaardige protestacties (protest tegen het beleid van Trump; protest van de gele hesjes; van Black Lives Matter). Als zenders protest coveren, lijken ze dat hoe langer hoe uitgebreider te doen. Niet alleen is er een globaal stijgende trend, de recordbetogingen (qua nieuwsaandacht) zitten ook vooral in de laatste periode. Opvallend zijn ook de klimaatbetogingen. Hoewel de klimaatmarsen tussen januari 2003 en maart 2021 het protestnieuws domineerden en alles tezamen veel zendtijd kregen, scheert de berichtgeving over de verschillende klimaatmarsen apart niet de hoogste toppen in deze ranking van meest uitgebreid gecoverde protesten. Behalve het protest tegen de terugtrekking van Amerika uit het klimaatakkoord zit er geen enkel klimaatprotest in de top-10.

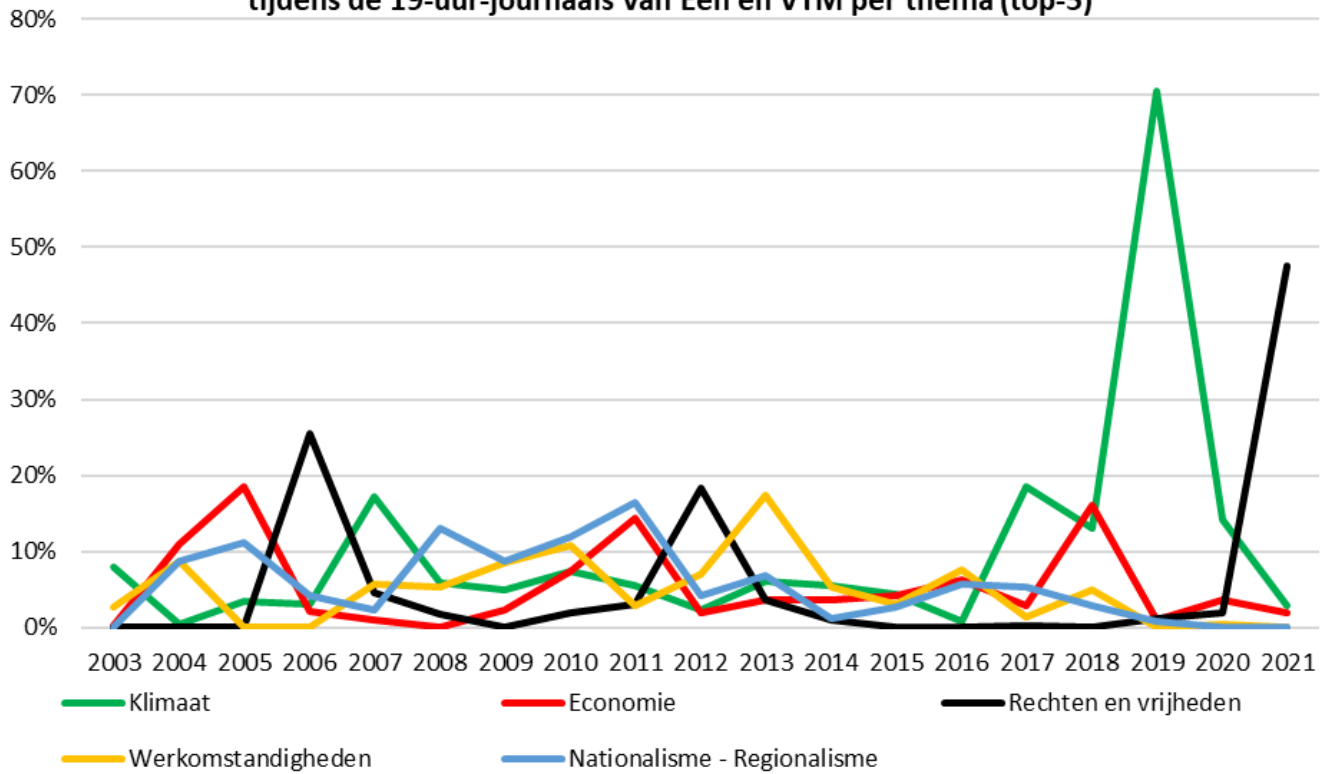
Tabel 1: Top-15 protesten met de meeste zendtijd in de 19-uur-journaals op Eén en VTM van 2003 tot 2021.

	Datum	Protestbeschrijving	Zendtijd (in sec.)	Zendtijd (in min.)
1	06.11.2014	Protest tegen de besparingen regering	2093	35
2	30.01.2012	Protest van vakbonden tegen besparingen regering	2092	34
3	15.02.2014	Protest tegen de besparingen regering	2063	34
4	07.06.2020	Protest tegen racisme en politiegeweld	2055	34
5	31.05.2016	Protest tegen de besparingen regering	1930	32
6	22.12.2011	Protest tegen wijzigingen in het pensioenstelsel	1865	31
7	13.09.2015	Protest van taxichauffeurs tegen oneerlijke concurrentie	1694	28
8	23.04.2006	Stille Mars ter nagedachtenis van Joe Van Holsbeeck	1583	26
9	02.06.2017	Protest tegen de beslissing van Donald Trump om Amerika terug te trekken uit het klimaatakkoord.	1557	26
10	24.05.2017	Protest tegen beleid van Donald Trump.	1552	26
11	27.01.2019	Grootste klimaatbetoging ooit in Brussel.	1386	23
12	14.10.2019	Klimaatbetoging op initiatief van Extinction Rebellion	1318	22
13	07.09.2015	Boerenprotest voor meer geld voor hun producten	1298	22
14	08.12.2018	Protest Gele Hesjes	1261	21
15	07.02.2019	Klimaatbetoging	1160	19

Protest per thema

Naast het bestuderen van betogingen afzonderlijk kunnen we protest ook per thema bundelen. Grafiek 3 geeft de evolutie weer van de vijf protestthema's die tussen januari 2003 en maart 2021 het meest op het scherm te zien waren. De koploper is opnieuw klimaat als belangrijkste protestthema op Eén en VTM. Door de jaren heen ging gemiddeld 15% van de media-aandacht voor protestacties naar de klimaatmarsen. Dit succes is echter vrijwel geheel te danken aan de piek aan media-aandacht in 2019, toen 70% van het televisienieuws rond protest uitging naar de klimaatacties. Op de tweede plaats – en in lijn met bovenstaande resultaten – ging ook heel wat media-aandacht uit naar economische thema's. Tussen 2003 en 2021 ging gemiddeld 14% van de televisie-aandacht voor protest uit naar betogingen over economische thema's, bijvoorbeeld tegen de besparingsplannen van de regering. Protestberichtgeving rond het economische thema was een constante doorheen de tijd zonder al te hoge pieken of dalen. 10% van de protestberichtgeving op Eén en VTM handelde over issues met betrekking tot rechten en vrijheden, zoals bijvoorbeeld racisme. Dit thema heeft zijn derde plaats vooral te danken aan de aandacht voor de Black Lives Matter-betogingen begin 2021. Ook in 2006 piekte dit protestthema, toen er actie werd gevoerd voor vrouwenrechten en gelijkheid tussen mannen en vrouwen. Tot slot kwamen protesten omtrent de werkomstandigheden in de 'non-profit sector' geregeld in het nieuws (8,7%), dat zijn voornamelijk protesten van de zorgsector ("witte woede" genoemd) en onderwijs, gevolgd door protest voor de éénheid van België, de onafhankelijkheid

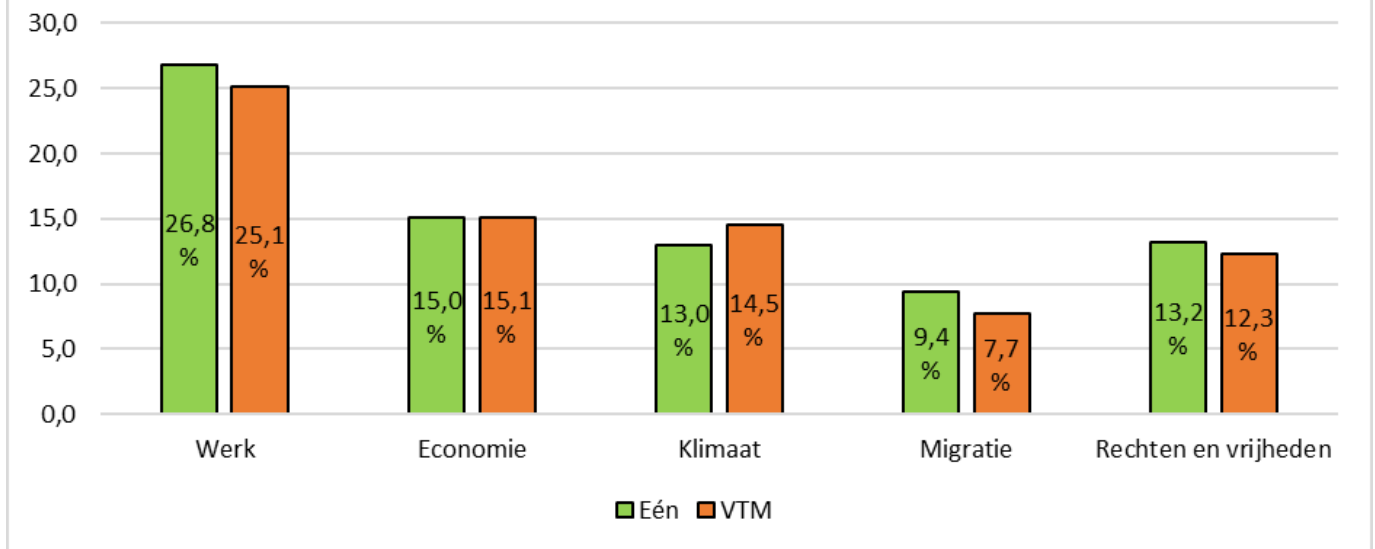
Grafiek 3: Percentueel protestnieuws tussen januari 2003 en maart 2021 tijdens de 19-uur-journaals van Eén en VTM per thema (top-5)

van Catalonië of het uitblijven van een nationale regering (7,2%). Media-aandacht voor protestthema's lijkt elkaar doorheen de tijd af te wisselen. Zelden kwamen meerdere thema's op hetzelfde moment in het nieuws, het ene thema lijkt het andere dus wat weg te drukken. Protest rond traditionele socio-economische thema's (bv. werkomstandigheden, besparingen) blijft prominent aanwezig, al maakt dit geleidelijk aan ook meer plaats voor nieuwere thema's zoals klimaat en migratie.

Grafiek 4 vergelijkt de protestthema's met de meeste zendtijd tijdens de avondjournaals van Eén en VTM. Wederom valt vooral de grote gelijkheid tussen beide zenders op. Eén berichtte net iets meer over protesten rond migratie, mensenrechten en werkomstandigheden. Klimaatprotesten werden dan weer relatief net iets langer besproken door VTM. Rond economische thema's was er nauwelijks verschil. Wel belangrijk op te merken is dat Eén in het algemeen langer bericht over protest. Bovendien zijn de percentuele verschillen zéér klein en mogelijks weinig betekenisvol.

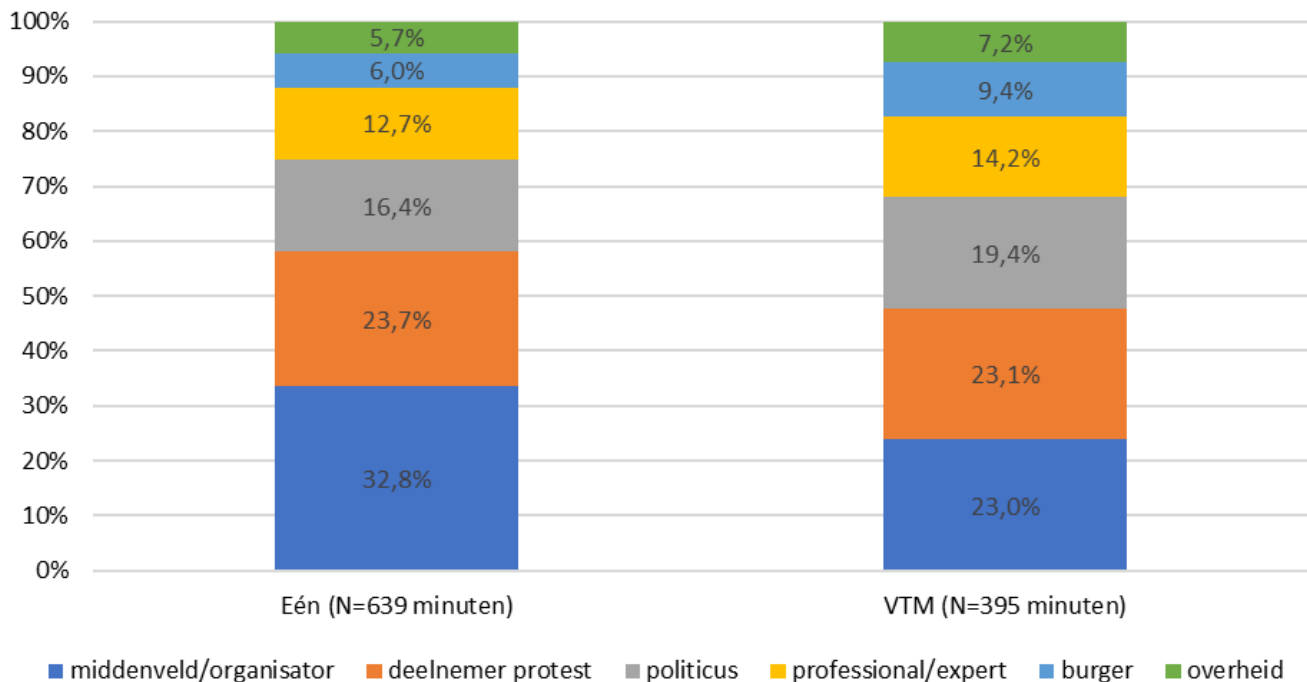
Grafiek 4: Percentage aanwezigheid protestthema's op Eén en VTM tussen januari 2003 en maart 2021

Protestgroepen en betogers aan het woord?

Via traditionele media proberen betogers, protestorganisaties en het middenveld hun boodschap over te brengen bij het brede publiek en politici aan te sporen tot politieke actie. Bijgevolg rijst de vraag of deze groepen die het protest organiseren ook effectief aan bod komen in de protestberichtgeving op de televisiejournals. Mogen ze zelf het woord nemen? Krijgen ze de kans om hun visie en standpunten uit de doeken te doen? Wanneer we Grafiek 5 van naderbij bestuderen, lijkt dit zeker het geval. De grafiek geeft weer hoeveel procent van de totale spreektijd over protest er naar bepaalde groepen van actoren ging. We moeten er bij het interpreteren van deze grafiek rekening mee houden dat Eén (639 minuten) in zijn geheel meer spreektijd gaf aan protestberichtgeving dan VTM (395 minuten). We bekijken dus per zender hoe zij hun beschikbare spreektijd verdelen tussen bepaalde groepen in de samenleving.

Grafiek 5: Percentuele aanwezigheid van actoren in protestberichtgeving van Eén en VTM tussen januari 2003 en maart 2021

Op Eén kwamen personen uit het middenveld en protestorganisatoren (32,8%) het meest aan het woord, het gaat om vakbondsleiders of vertegenwoordigers van protestorganisaties zoals Youth For Climate of 11.11.11. Daarnaast krijgen ook de gewone deelnemers aan protesten ruim het woord (23,7%). Op VTM zien we een lichtjes andere aanpak. Ook daar krijgen het middenveld en de protestorganisatoren relatief vaak het woord (23%), maar krijgen de betogers zelf even vaak de aandacht, dus de invalshoek is relatief wat meer op gewone deelnemers gericht. Tijdens de avondjournaals van Eén kwamen betogers zo'n 152 minuten (23,7% van de spreektijd) in het nieuws. Op VTM kregen betogers 92 minuten spreektijd (23%). Dat wil zeggen dat de boodschap van de protesteerders zelf—dus organisatoren, middenveld en betogers—ongeveer de helft van alle sprekende bronnen omvat, op Eén nog iets meer dan op VTM. Protest is vaak bedoeld om aandacht te vragen voor een bepaald probleem; de Vlaamse nieuwszenders dragen daar toe bij door de betogers, in de vorm van de organisatoren of van de deelnemers zelf, ruim het woord te geven. Het target van protest is vaak de politiek of de overheid, en die krijgen in het protestitem zelf (misschien wel in andere items) minder de kans om te reageren. Politici komen ruim minder aan bod van de protesteerders zelf, op beide zenders; maar ze komen wel vaker aan bod in protestberichtgeving op het VTM-nieuws. Beide zenders laten zich dus kennen door een ietwat andere manier van bronnenselectie. Het Journaal op Eén geeft meer gewicht aan de officiële spreekbuizen van het protest (de organisatoren), terwijl het Nieuws op VTM verhoudingsgewijs meer de buik van de massa laat spreken (de deelnemers). VTM haalt daarnaast ook vaker verhaal bij politici en overheidsinstellingen—uit een soort van woord-wederwoord—en bij de gewone burger—vox pops die de algemene publieke opinie moeten vertegenwoordigen.

Tabel 2: Top-10 individuele actoren met de meeste spreektijd in protestitems in de 19-uur-journaals op Eén en VTM van 2003 tot 2021.

	Naam	Functie	Spreektijd (in sec.)	Spreektijd (in min)
1	Rudy De Leeuw	Voorzitter ABVV	1108	19
2	Anuna De Wever	Initiatiefneemster Youth For Climate	844	15
3	Marc Leemans	Voorzitter ACV	593	10
4	Kris Peeters	Minister van Werk (2018-2019)	522	9
5	Charles Michel	Premier van België (2014-2019)	510	9
6	Rik Coolsaet	Politicooloog	445	7
7	Yves Leterme	Premier van België (2004-2007)	431	7
8	Jo Cornu	NMBS	360	6
9	Ludo De Brabander	Vredesactivist	356	6
10	Chris Reniers	Ondervoorzitster van ABVV	336	6

Hetzelfde patroon zien we terugkomen in Tabel 2, waar we kijken naar de top-10 van personen die gedurende heel de onderzoeksperiode (2003-2021) de meeste spreektijd in de protestitems bijeen wisten te sprokkelen. Vakbondsleiders Rudy De Leeuw van ABVV (1108 seconden) en Marc Leemans van ACV (844 seconden) gingen met de meeste zendtijd lopen, samen met Anuna De Wever, initiatiefneemster van Youth For Climate (593 seconden). Dit zijn, niet toevallig, de organisatoren van de protesten die de afgelopen 18 jaar het meest uitgebreid in het nieuws kwamen. Ook ondervoorzitster van ABVV Chris Reniers (336 seconden) en vredesactivist Ludo De Brabander (356 seconden) kregen beduidend veel spreektijd in het nieuws—deze laatste kwam vooral prominent aan bod ten tijde van het protest tegen de oorlog in Irak onder Bush Jr. Verder in de top-10 vinden we politici waaronder toenmalig minister van werk Kris Peeters (522 seconden), en de voormalig premiers Charles Michel (510 seconden) en Yves Leterme (431 seconden). Ook expert Rik Coolsaet (445 seconden) en Jo Cornu (360 seconden) –hij kreeg heel wat kritiek van vakbonden na het afschaffen van extra compensatiedagen bij de NMBS– krijgen een plaatsje in de top-10.

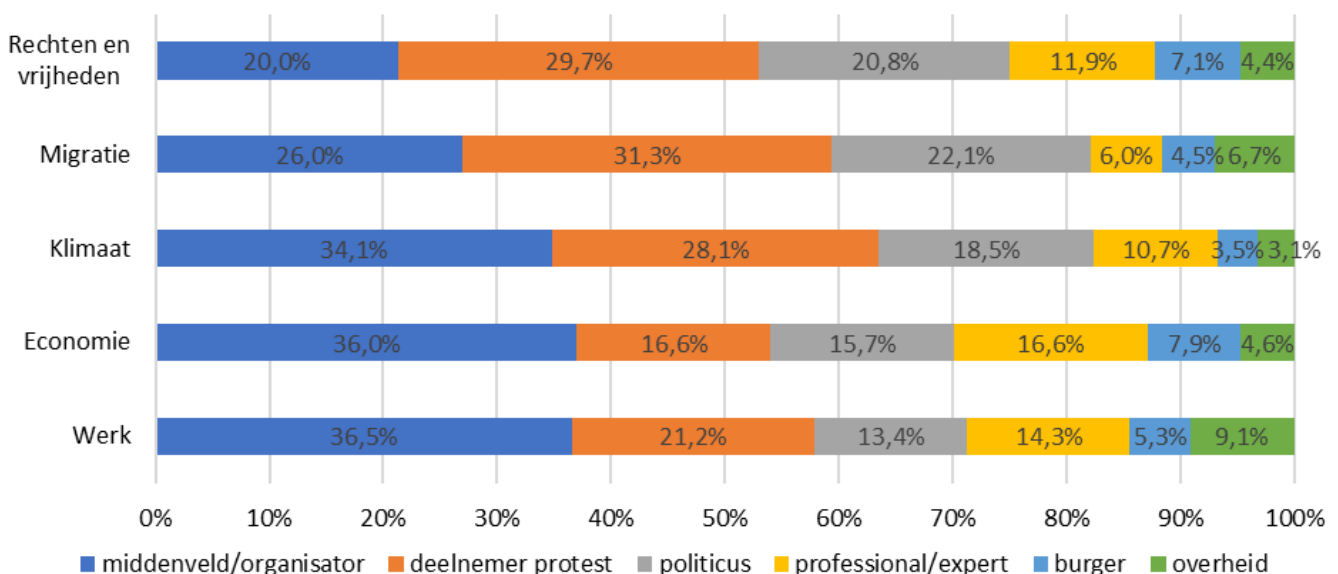
Ondanks de gelijkenissen tussen beide zenders zagen we in Grafiek 2 dat de commerciële omroep (VTM) in verhouding meer gehoor gaf aan politici in protestberichtgeving (19% van de spreektijd) dan de publieke omroep (16%). Als we een aparte top-5 maken voor VTM van sprekers die het vaakst aan het woord kwamen (zie Tabel 3), dan verschijnen voormalig premier Yves Leterme (287 seconden) alsook voormalig minister van leefmilieu Koen Van den Heuvel (227 seconden) daarin. Daarnaast reserveerde VTM een iets hoger percentage dan Eén van zijn totale spreektijd voor bronnen met expertise rond het protestthema (14% van de spreektijd) en overheidsdiensten (9% van de spreektijd). Zo wist bijvoorbeeld viroloog Marc Van Ranst met 231 seconden spreektijd een plaatsje te veroveren in de top-5 van VTM. Hij verzamelde deze spreektijd voornamelijk in coronajaar 2020, wanneer hij onder andere aan het woord kwam over protesten tegen de coronamaatregelen. Op Eén vervulde expert Rik Coolsaet en voormalig NMBS-topman Jo Cornu de aparte top-5.

Tabel 3: Top-5 actoren met de meeste zendtijd in de 19-uur-journaals apart voor Eén en VTM van 2003 tot 2021.

Eén			VTM		
	Naam	Spreektijd (in sec.)		Naam	Spreektijd (in sec.)
1	Marc Leemans	433	1	Rudy De Leeuw	681
2	Rudy De Leeuw	427	2	Anuna De Wever	457
3	Anuna De Wever	387	3	Yves Leterme	287
4	Rik Coolsaet	383	4	Marc Van Ranst	231
5	Jo Cornu	360	5	Koen Van den Heuvel	227

De betogers zelf komen dus ruim aan bod in de Vlaamse journaals, maar er zijn wel verschillen tussen de verschillende protestthema's. Grafiek 6 toont voor de verschillende thema's de categorieën van sprekende bronnen in het nieuws. Bij protesten rond migratie en vooral klimaat zijn het inderdaad de protestorganisatoren en deelnemers zelf die vaak aan bod komen—maar liefst 62,2% van de sprekende bronnen in klimaatprotestitems vertolkten de stem van het protest (vaak de gekende jonge betogers). Opvallend is dat ook bij migratie veruit het meest de betogers zelf aan het woord komen (31,3%). Verder kijkend naar de stem van het protest is het interessant te zien dat rond de meer traditionele thema's van werk en economie—thema's gedomineerd door sterke organisaties, de vakbonden—de stem van het protest vooral door organisaties en het middenveld werd vertolkt. Politici komen in protestitems rond alle thema's aan bod, maar het vaakst als het over migratie gaat en het minst over werk. Experts worden dan weer het vaakst gevraagd als het om protesten rond economie gaat. Zij kwamen bijvoorbeeld in het nieuws om de besparingsplannen van de regering-Michel I, waartegen veel protest was, te duiden.

Grafiek 6: Percentage spreektijd van actoren per protestthema van Eén en VTM tussen januari 2003 en maart 2021

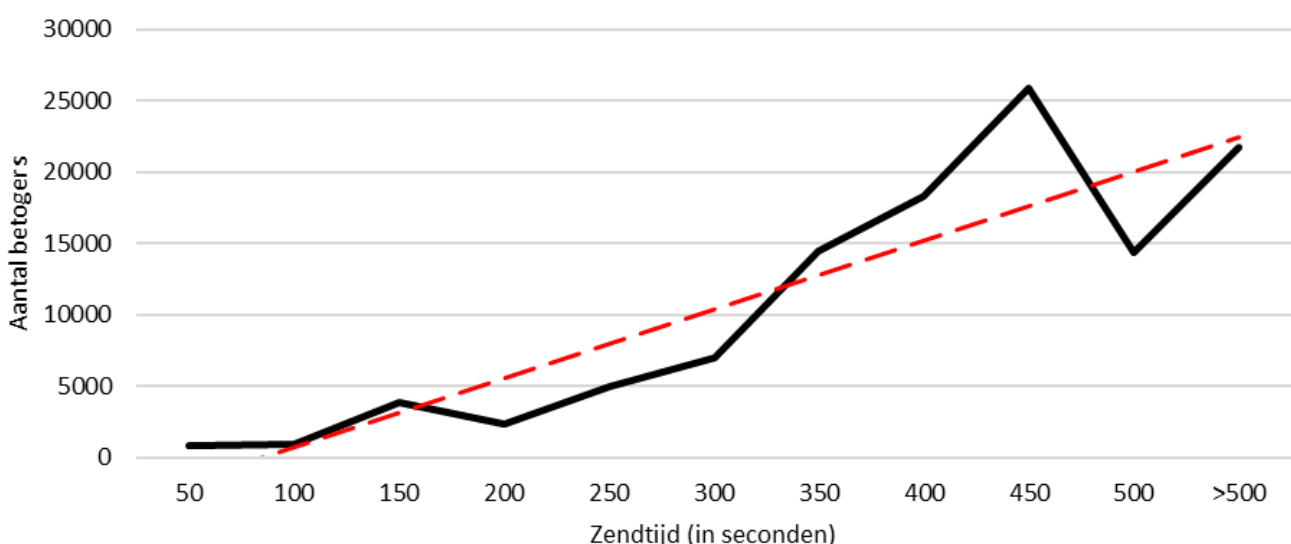

Protestkarakteristieken in het nieuws

Een belangrijke vraag is waarom het ene protest wel het nieuws haalt en het andere niet. Om dat betrouwbaar te meten zouden we de 'objectieve' kenmerken van het protest (de opkomst, het aantal arrestaties,...) moeten kennen en dan kijken welk protest met welke kenmerken het nieuws haalt. Hoewel we niet over dergelijke gegevens beschikken, kunnen we wel nagaan of protest met bepaalde kenmerken—let op: volgens het nieuws zelf!—meer uitgebreid aan bod komt in het nieuws vergeleken met protest dat deze kenmerken niet, of in mindere mate, vertoont. Op basis van voorgaand wetenschappelijk onderzoek kijken we specifiek naar (1) het aantal protestdeelnemers, (2) de diversiteit van het protestpubliek, (3) de eensgezindheid van de protestdeelnemers, (4) de toewijding van de betogers alsook naar (5) de mate van conflict tijdens een protestactie. Enkele aspecten wat betreft de deelnemersaantallen, diversiteit en mate van conflict vielen op en worden kort toegelicht.

Wat betreft de deelnemersaantallen, kregen protesten met een groot aantal betogers meer zendtijd. De samenhang tussen het aantal betogers en de totale zendtijd van het protestitem was statistisch significant ($p < 0,001$; $r = 0,38$), wat hier betekent dat wanneer het aantal betogers (volgens het nieuws) stijgt, de zendtijd evenzeer toeneemt. De rode stippenlijn in Grafiek 7 geeft duidelijk het verband weer tussen het aantal betogers en de totale zendtijd (in seconden) die uitging naar het protest. Hoe groter het aantal betogers, hoe langer het protest zendtijd kreeg op Eén en VTM. Protesten met 10.000 deelnemers of meer kregen gemiddeld bijna drie minuten (164 seconden) meer zendtijd. Bovendien werden protesten met een groot aantal betogers ook sneller het hoofdpunt van het nieuws ($p < 0,001$; $r = 0,31$). Zo'n 41% van de protesten met meer dan 10.000 deelnemers schopte het tot hoofdpunt in het nieuws. Dit geldt in mindere mate voor betogingen met een lagere opkomst, slechts 9%. Het is dan ook niet verwonderlijk dat het protest tegen de besparingen van regering-Michel I, met meer dan 100.000 deelnemers, op behoorlijk veel media-aandacht kon rekenen. Kortom, protesten met een grote opkomst trekken de aandacht van de Vlaamse media en worden uitgebreid gecoverd in het nieuws. Deze bevinding geldt zowel voor Eén als VTM. Belangrijk is dat grotere protesten (met meer dan 10.000 betogers)

Grafiek 7: Aantal betogers ten opzichte van de zendtijd (in seconden) van protestberichtgeving voor Eén en VTM tussen januari 2003 en maart 2021

meer zendtijd kregen op Eén dan op VTM. Eén ging uitgebreider in op grotere protesten dan VTM. Daarenboven had de openbare omroep algemeen meer aandacht voor protest; ook voor protesten die minder nieuwswaardig zijn en dus maar kort aan bod komen.

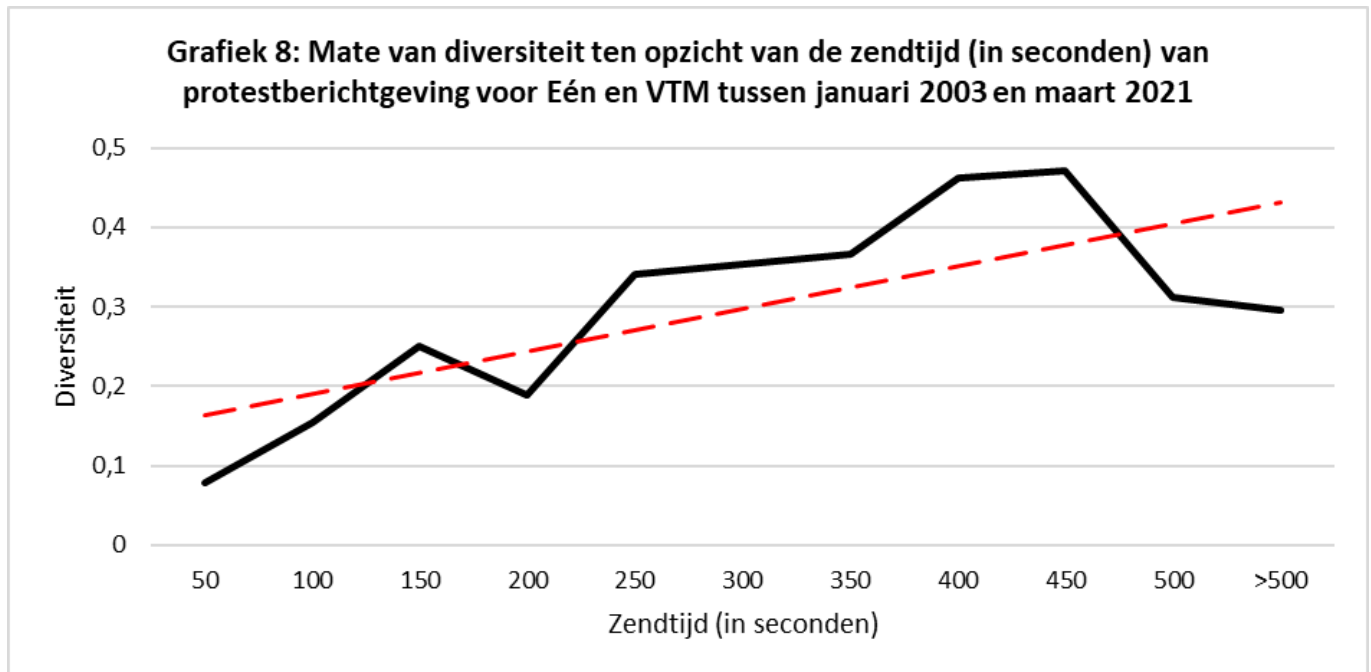
Ter verdere illustratie geeft Tabel 4 de top-10 weer van de protesten met de meeste deelnemers die tussen 2003 en 2021 aan bod kwamen. Op de eerste plaats staat opnieuw de betoging van 6 januari 2014 tegen besparingsplannen van de regering-Michel I. Economie-gerelateerde protesten die vakbondsleden aantrekken wisten veel volk op de been te brengen. Daarnaast deden de Belgian Gay Prides het opvallend goed met 80.000 tot maximum 100.000 betogers. Ook de klimaatbetoging op 27 januari 2019 waarvoor een recordaantal (75.000) klimaatbetogers naar Brussel trokken, krijgt een plaatsje in de top-10. Alle meest belichte betogingen zijn stuk voor stuk grote massademonstraties.

Tabel 4: Top-10 protesten met het meeste aantal deelnemers gecoverd door Eén en VTM tussen januari 2003 en maart 2021.

	Datum	Protestbeschrijving	Aantal deelnemers
1	06.11.2014	Protest tegen de besparingen regering	110.000
2	17.05.2014	Belgian Gay Pride	100.000
3	19.05.2018	Belgian Gay Pride	100.000
4	07.10.2015	Vakbondsbetoging in Brussel	90.500
5	28.10.2005	Protest tegen eindeloopbaanplannen van de regering	90.000
6	23.04.2006	Stille mars na moord op Joe Van Holsbeek	80.000
7	29.09.2010	Protest van Europese vakbonden voor meer koopkracht	80.000
8	18.05.2013	Belgian Gay Pride	80.000
9	27.01.2019	Klimaatbetoging	75.000
10	15.02.2003	Protest tegen de oorlog in Irak	71.000

Wanneer we kijken naar Grafiek 8³, zien we dat ook protesten met een divers publiek—althans een divers publiek volgens de media—meer zendtijd kregen op beide zenders ($p < 0,001$; $r = 0,16$). Een publiek is bijvoorbeeld divers wanneer de betogers afkomstig zijn uit verschillende protestorganisaties of landen, of wanneer een betoging atypische deelnemers wist te mobiliseren (bv. mannen in een protest voor vrouwenrechten of jonge mensen in een pensioenbetoging). Een protest dat bestond uit diverse groepen kreeg gemiddeld 62 seconden meer zendtijd. Daarnaast was de kans dat een divers protest het schopte tot hoofdpunt ook 2,3 keer groter dan protesten waarvoor slechts één groepering zich engageerde. Wanneer we beide zenders vergelijken, belicht Eén de diversiteit van de betogers beduidend meer dan VTM.

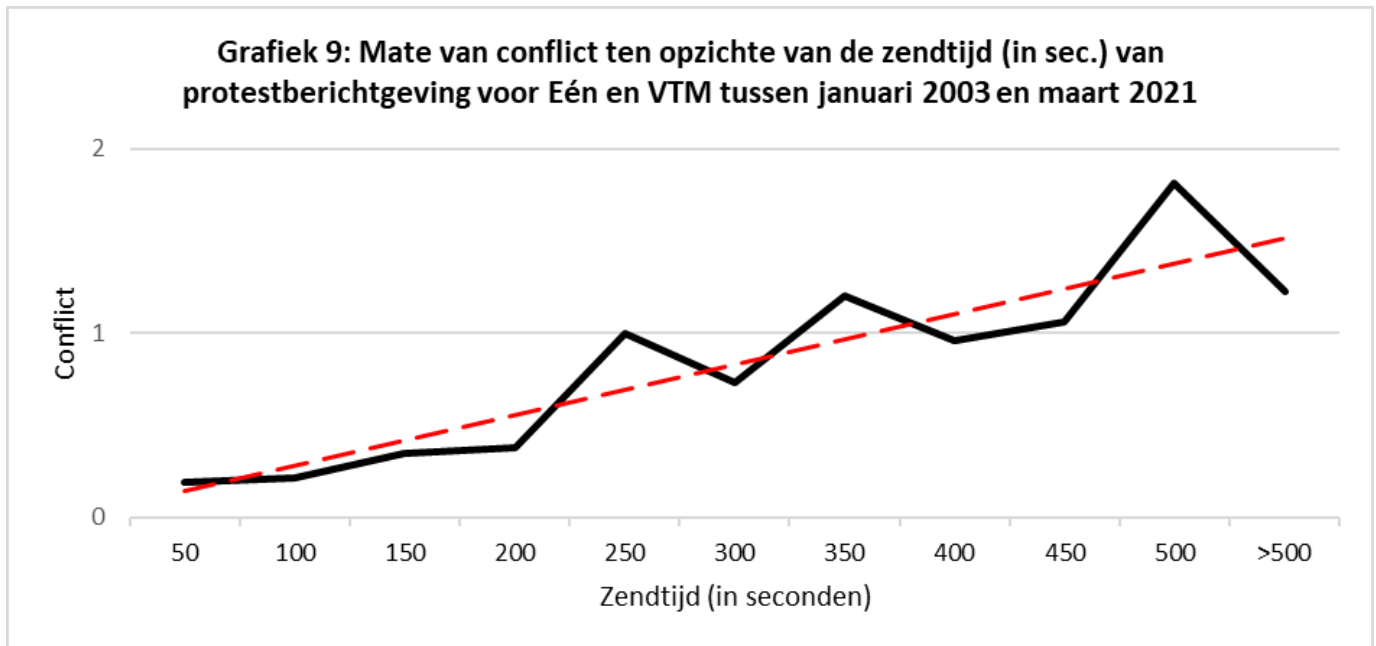
³ Grafiek 8 geeft de waarde weer voor diversiteit. Een protestitem werd gecodeerd als 0 wanneer er geen diversiteit aanwezig was in het protestitem. Wanneer er wel diversiteit aanwezig was in het protestitem werd het item gecodeerd als 1.

Tot slot keken we naar de mate van conflict in de protestberichterijding. Onder conflict verstaan we of er arrestaties uitgevoerd werden, deelnemers of agenten gewond geraakten tijdens een betoging, materiële schade of hinder (bv. files) vermeld werd tijdens de protestberichterijding of wanneer het waterkanon ingezet werd door de politie. Grafiek 9⁴ toont dat protesten met meer conflict significant ($p < 0.001; r = 0,23$) langer aan bod kwamen tussen 2003 en 2021. Niettemin stellen we vast dat de protestberichterijding, zowel op Eén als VTM, meestal vreedzaam protest toont. Dit is wellicht te wijten aan het feit dat veruit de meeste protesten, al dan niet uitgezonden tijdens de avondjournaals, vreedzaam verlopen. Ook wanneer we de mate van conflict vergelijken tussen de protestberichterijding van beide zenders zien we dat Eén minder focust op conflict dan VTM en dus in het algemeen een vreedzaam beeld van protest naar voren brengt. Zo was de kans dat het publiek op Eén een vreedzaam protest te zien kreeg 1,6 keer groter dan bij VTM. Niettemin zien we dat voor beide zenders conflict een belangrijke factor is voor de aandacht die protest krijgt. Zowel Eén als VTM plaatsen protesten die een conflict bevatten bijna vier keer vaker als hoofdpunt dan een vreedzaam protest, al doet VTM dat vaker dan Eén. Kortom, conflict tijdens een protest zorgt voor enig 'drama' in het nieuws en werd vaker weergegeven door de commerciële omroep.

⁴ Grafiek 9 geeft de mate van conflict weer. Vijf kenmerken van conflict (arrestaties, hinder, gewonden, schade en het inzetten van het waterkanon) werden in rekening genomen en opgeteld (zie y-as van de grafiek).

Grafiek 9: Mate van conflict ten opzichte van de zendtijd (in sec.) van protestberichtgeving voor Eén en VTM tussen januari 2003 en maart 2021

Besluit

Protestacties hebben een belangrijke functie in een democratie, maar het succes van een protestactie staat of valt met media-aandacht. Protestorganisaties hebben de media nodig, zowel om politici te overtuigen als om hun boodschap over te brengen bij het brede publiek. Deze Nieuwsmonitor analyseerde de protestberichtgeving binnen de Vlaamse audiovisuele nieuwsmedia (Eén en VTM).

Allereerst berichtten Eén en VTM doorheen de tijd meer over protest. Zo is het aandeel protestberichtgeving tussen januari 2003 en maart 2021 bijna verdubbeld. Opvallend is ook de continue aanwezigheid van protestberichtgeving. Protest was doorheen de tijd steeds onderwerp van het nieuws; en dus nooit helemaal afwezig. Belangrijk op te merken is dat Eén meer bericht over protest dan VTM. Wel volgen beide zenders éézelfde trend. Eén en VTM hadden bijvoorbeeld beduidend veel aandacht voor protesten tegen de besparingspolitiek van de toenmalige regering-Michel I. Ook actuelere acties zoals de klimaatmarsen of Black Lives Matter-betogingen wisten de aandacht van de media te trekken.

Ten tweede coveren de Vlaamse media protestthema's die onderwerp zijn van de politieke agenda. Media-aandacht ging vooral uit naar acties rond klimaat, economische aangelegenheden of de rechten en vrijheden van burgers. Tevens ging er zendtijd naar protest tegen de werkomstandigheden in zorg en onderwijs of nationalistische acties. Veel variatie tussen Eén en VTM in het berichten van deze protestthema's was er echter niet. Eén besteedde net iets meer aandacht aan protest rond migratie, rechten en vrijheden en werkomstandigheden. Klimaatprotesten werden iets uitgebreider besproken door VTM. Rond economische thema's was er nauwelijks verschil in zendtijd op te merken. Bovendien was dit thema een constante doorheen de tijd. Zelden kwamen meerdere thema's op hetzelfde moment in het nieuws. Het ene thema leek het andere wat weg te drukken.

Ten derde komen middenveld- en protestorganisaties geregeld aan het woord in protestberichtgeving. Ook betogers krijgen ruim het woord wanneer media berichten over protest. Dit is opvallend aangezien politici, professionals of experts vaak belangrijke bronnen zijn voor journalisten in het nieuwsgaringsproces. De stem van het publiek is dus belangrijk in protestnieuws; dit zowel voor Eén als VTM, al was de prominentie van een bepaalde actor in het protestnieuws afhankelijk van het protestthema.

Tot slot komen protesten met bepaalde protestkenmerken uitgebreider aan bod in het 19-uur-journaal. Zo kregen grote protesten met diverse betogers en enige vorm van conflict systematisch meer zendtijd. Deze protesten belichamen het gedachtegoed van een grote groep mensen, maar ook journalistieke keuzes spelen hierbij rol. Eén had vooral aandacht voor grote protesten met een divers publiek; conflictrijke protesten werden langer besproken op VTM. Of de Vlaamse media in hun nieuws de 'objectieve' kenmerken van protest weergeven, is moeilijk te zeggen.

SAMENVATTING

- Vlaamse media berichten vandaag meer over protest. Tussen 2003 en 2021 zien we een sterke stijging in de protestberichtgeving; dit zowel voor Eén als VTM. Het aandeel protestnieuws is door de jaren heen bijna verdubbeld.
- Op beide zenders is protest een constante doorheen de tijd. Protest is een blijvend onderwerp in het nieuws; en dus nooit helemaal afwezig. Op 981 van de 6.630 geanalyseerde dagen was protest onderdeel van de nieuwsuitzending.
- Eén bericht systematisch meer over protest dan VTM. Eén berichtte tussen 2003 en 2021 zo'n 30 uur over protest, VTM in totaal ongeveer 23 uur.
- De protesten met de meeste zendtijd op beide zenders waren betogingen tegen de besparingen van regering-Michel I, acties tegen racisme en discriminatie (Black Lives Matter) alsook de klimaatmarsen van Youth For Climate.
- Protestthema's waaronder: werk, economie, klimaat, migratie en de rechten en vrijheden van mensen kwamen geregeld in het nieuws. Meer dan Eén, focuste VTM op de klimaatmarsen (14,5%). Andere thema's werden meer gecoverd door de openbare omroep. Voor protest rond economische thema's (15%) was de media-aandacht zo goed als gelijk.
- Vooral middenveld- en protestorganisaties kwamen aan het woord in de protestberichtgeving (32,8% voor Eén; 23% voor VTM), gevolgd door protestdeelnemers (23,7% voor Eén; 23,1% voor VTM).

- Rudy De Leeuw (voorzitter ABVV) kreeg het meeste zendtijd in de protestberichtgeving (1108 seconden), gevolgd door de initiatiefneemster van Youth For Climate Anuna De Wever (844 seconden).
- Grote protesten met een divers publiek en een zekere mate van conflict krijgen beduidend meer zendtijd op beide zenders.
- Eén bericht langer over protesten met een groot en divers publiek. VTM schenkt meer aandacht aan protesten met een zekere mate van conflict (bv. hinder, geweld, arrestaties).

Contact

Wenst u meer informatie over deze Nieuwsmonitor, neem dan contact op met Luna Staes of Ine Kuypers, onderzoekers aan de Universiteit Antwerpen. Data van het Elektronisch Nieuwsarchief kan u raadplegen op www.nieuwsarchief.be. Alle Nieuwsmonitors vindt u op de website van het Steunpunt Media.

E-mail	Luna.staes@uantwerpen.be Ine.kuypers@uantwerpen.be	Website	www.nieuwsarchief.be www.steunpuntmedia.be
Telefoon	+32 499 48 05 68	Twitter	@Nieuwsarchief